

REPORTS / SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji *Polska myśl liberalna — tradycja i współczesność*

(Kraków, 19–20 maja 2017)

W dniach 19–20 maja 2017 roku w historycznych murach Collegium Broscianum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa *Polska myśl liberalna — tradycja i współczesność*, organizowana przez Katedrę Filozofii Społecznej Instytutu Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie (dr hab. Paweł Kłoczowski, prof. UP, dr hab. Katarzyna Haremska, mgr Tomasz Borycki) oraz Zakład Filozofii Polskiej Instytutu Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego (dr hab. Steffen Huber, dr hab. Piotr Bartuła).

Główną ideą konferencji była próba ukazania specyfiki polskiego liberalizmu — zarówno w jego wymiarze historycznym, jak również aktualnym. Podstawowe zadanie w ramach rozważań nad drugim z powyższych aspektów stanowiła chęć odnalezienia przyczyn obserwowanego od kilku lat odwrotu polskiego społeczeństwa od idei liberalnych.

Konferencję o godzinie 14:00 otworzył kierownik Zakładu Filozofii Polskiej Instytutu Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego dr hab. Steffen Huber. W swym słowie wstępnym zwrócił uwagę na potrzebę budowy nowej narracji dla współczesnego liberalizmu, przywołując przy tym postać Mirosława Dzielskiego, który u kresu PRL stworzył ramy opisu polskiej „wersji” myśli liberalnej.

W pierwszym dniu konferencji odbyły się dwie sesje i jedna debata. Sesji pierwszej zatytułowanej *Liberalizm u kresu historii* przewodniczył dr hab. Paweł Kaczorowski, prof. UKSW. Rozpoczęło ją wystąpienie dr hab. Andrzejka Waśkiewicza, prof. UW, pt. *Liberalizm–antyliberalizm: wiatr historii i ciągle niezakończona modernizacja*. Prelegent postawił w nim tezę o podobieństwie dwóch procesów historycznych w Polsce: liberalnej transformacji lat

dziewięćdziesiątych XX wieku i współcześnie obserwowanego odwrotu od liberalizmu. Podobieństwo to zasada się na idei oktrojowanej rewolucji i metaforze „powrotu do normalności”. Kolejny referent dr Michał Warchała w wystąpieniu *W poszukiwaniu liberalnej narracji, czyli o (pilnej) potrzebie metapolityki* odniósł się do postulatu wyrażonego w przemówieniu otwierającym konferencję. Następnie w referacie zatytułowanym *Wolność, z której korzystać nie umiemy?* dr Magdalena M. Baran odwołała się do słynnego sformułowania ks. Józefa Tischnera o „nieszczęsnym darze wolności”. Ostatni w tej sesji referat pt. *Przyptywy i odpływy ideologii* dra hab. Piotra Bartuli był bezpośrednią polemiką ze znaną tezą Francisa Fukuyamy o liberalnym końcu historii, który miał się dokonać wraz z upadkiem komunizmu i wolnościowymi przemianami w Europie Środkowo-Wschodniej.

Drugiej sesji, której tematem był *Liberalizm w praktyce społecznej*, przewodniczył dr hab. Andrzej Waśkiewicz, prof. UW. W sesji tej zaprezentowano trzy referaty. Dr hab. Paweł Kaczorowski, prof. UKSW, w wystąpieniu *Demokratyczne państwo prawa i historia (najnowsza). O mocnych, ale zułascza o słabych stronach współczesnego standardu ustrojowego* zaprezentował krytykę demokratycznego państwa prawa z perspektywy filozofii Carla Schmitta. Bezpośrednio i pośrednio odwoływały się do niego dwa kolejne wystąpienia. Dr hab. Paweł Kłoczowski, prof. UP, w referacie pt. *Monteskiusz/Rousseau i III RP — nowa wersja starej debaty?* rozważał przeobrażenia pojęcia „wola powszechna” i ich wpływ na dyskusje ustrojowe we współczesnej Polsce. Z kolei dr hab. Katarzyna Haremska w wystąpieniu *Siła — ukryte fascynacje, tłumione pragnienia* upatrywała zagrożeń dla idei liberalnych w biologicznie rozumianej naturze ludzkiej. Zdaniem referentki w toku ewolucji biologicznej ugruntował się w strukturze ludzkich emocji i preferencji podziw dla fenomenu siły (silnego władcy) oraz pogarda wobec słabości. Narastająca akceptacja dla rządów nieliberalnych, obserwowana obecnie w wielu zachodnich społeczeństwach, ma charakter antykulturowy, atawistyczny.

Na zakończenie pierwszego dnia obrad odbyła się debata pomiędzy dr hab. Januszem A. Majcherkiem, prof. UP, a prof. dr hab. Andrzejem Szahajem na temat *Kultura liberalna wobec wyzwań współczesności*, moderowana przez dra hab. Piotra Bartulę. Jednym z zasadniczych zagadnień rozważanych przez dyskutantów było zagospodarowanie przestrzeni publicznej w Polsce po transformacji ustrojowej oraz polityka kulturalna III RP. Licznie zgromadzona publiczność poprzez zadawanie pytań oraz stawianie śmiałych tez aktywnie uczestniczyła w debacie. Po tym wydarzeniu uczestnicy konferencji zostali zaproszeni przez organizatorów na uroczystą kolację, która była okazją do swobodniejszej wymiany myśli.

Drugi dzień konferencji poświęcony został próbie nakreślenia historii idei liberalnych na ziemiach polskich. Rozpoczęła go sesja pt. *Polska tradycja liberalna*, której przewodniczył dr hab. Miłowit Kuniński. Dr hab. Steffen Huber

wyłosił referat pt. *Późnośredniowieczne i wczesnonowoczesne koncepcje „protoliberalne” w Polsce: przyczynek do katalogu*. Następnie dr hab. Dorota Pietrzyk-Reeves, prof. UJ, w wystąpieniu *Republikańskie i liberalne odcienie wolności w polskiej tradycji politycznej* odwołała się do ewolucji idei wolności w nowożytnej historii Polski.

Drugiej sesji pt. *Liberatowie i PRL* przewodniczyła dr hab. Katarzyna Haremska. W ramach sesji wystąpiło dwóch prelegentów: dr hab. Miłowit Kuniński z referatem *Ideowe zmagania Stefana Kisielewskiego z polskim komunizmem* oraz mgr Szymon Bródka z wystąpieniem „*Donkiszot kapitalizmu*” — *koncepcja wolnego rynku Mirosława Dzielskiego*.

Zwienieczeniem namysłu nad historią polskiego liberalizmu była ostatnia sesja zatytułowana *Liberalna transformacja*, której przewodniczyła dr hab. Dorota Pietrzyk-Reeves, prof. UJ. W referacie zatytułowanym *Katolicyzm: liberalny, otwarty, ambiwalentny. Środowisko „Znaku” i „Tygodnika Powszechnego” wobec problemu sekularyzacji po roku 1989* dr Miłosz Puczyłdowski analizował poglądy na rolę Kościoła w życiu publicznym współistniejące w dwóch krakowskich redakcjach czasopism katolickich. Z kolei mgr Tomasz Sawczuk z redakcji *Kultury Liberalnej* wyłosił odczyt pt. *Pragmatyzm — niedokończony projekt polskiego liberalizmu*. Witold Gadomski, publicysta *Gazety Wyborczej*, wyłosił referat *Rok 1989 — czy była alternatywa?*. Referent na tytułowe pytanie odpowiedział przecząco: nie było możliwości, aby uniknąć negatywnych w wymiarze społeczno-gospodarczym skutków liberalnej transformacji.

Ostatnim punktem konferencji była debata pomiędzy prof. drem hab. Marcinem Królem, a drem Aleksandrem Smolarem, moderowana przez dra hab. Pawła Kłoczowskiego, prof. UP. Rozważania dyskutantów nad obecną sytuacją polskiego liberalizmu oscyływały wokół pytania *Czy „byliśmy głupi”?*, będącego tematem debaty i wprost nawiązującego do tez zawartych w słynnej publikacji książkowej prof. Króla. O ile dr Smolar definiował „głupotę” politycznych elit czasów transformacji w kategoriach naturalnego prawa do błędu, tak prof. Król widział w tym konstrukcie niedostatki roztropności i rozumu (szczególnie w przedkładaniu aspektów gospodarczych ponad społeczne).

Tezy przedstawiane w trakcie konferencji przez referentów i panelistów znalazły szeroki odzew wśród zgromadzonej publiczności. W dyskusjach w trakcie całej konferencji (pięciu sesji oraz dwóch debat) uczestniczyli liczni przedstawiciele krakowskiego środowiska naukowego. Gośćmi i aktywnymi uczestnikami obrad byli między innymi: prof. dr hab. Elżbieta Paczkowska-Łagowska, dr hab. Beata Polanowska-Sygulska, prof. UJ, prof. dr hab. Bronisław Łagowski, dr hab. Zbigniew Stawrowski, prof. UKSW, ks. prof. dr hab. Władysław Zuziak.

Na zakończenie konferencji dr hab. Katarzyna Haremska podsumowała efekty obrad i w imieniu organizatorów podziękowała prelegentom za wygłoszone wystąpienia, dyskutantom za przyjęcie zaproszenia do debat, a publiczności za

aktywny udział w dyskusjach. Uroczysty obiad wieńczący obrady pozwolił na kontynuowanie niedokończonych rozmów.

Dwudniowa konferencji *Polska myśl liberalna — tradycja i współczesność* stworzyła płaszczyznę do wymiany poglądów i podjęcia prób znalezienia sposobu na wyjście z antyliberalnego impasu. Była również okazją do integracji środowiska polskich liberałów.

Dodatkowe materiały oraz fotorelacja z obrad są dostępne na stronie internetowej konferencji: <https://sites.google.com/prod/view/polska-mysl-liberalna>.

Tomasz BORYCKI*

---

* Mgr, doktorant, Instytut Filozofii i Socjologii, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie.
E-mail: tomasz.tomasz@poczta.onet.pl.